

Інформація збирається конфіденційним шляхом і надає істотну допомогу органам влади Великобританії в розслідуванні корупційних злочинів.

Дача хабара посадовій особі іноземної держави є правопорушенням, якщо дача хабара відбувається громадянином Великобританії або резидентом, незалежно від місця скоєння. Таке правопорушення вважається вчиненим, якщо фізична особа здійснює дачу хабара іноземній державній посадовій особі, а також пропонує переваги офіційній особі: з наміром вплинути на іноземну державну посадову особу в якості посадової особи; щоб зав'язати або зберегти ділові відносини або отримати перевагу при здійсненні ділових операцій; якщо місцеве законодавство не дозволяє і не передбачає, щоб посадова особа піддавалася впливу таких ділових відносин або переваг.

У Франції цілий ряд нормативних актів, спрямованих на протидію корупції, насамперед пов'язаних із фінансовими зловживаннями, як приклад, 1990 році прийнято закон, згідно з яким кредитні установи мають особливо уважно ставитися до капіталів, походження яких пов'язане з організованою злочинністю. Йдеться про виявлення порушень, пов'язаних із фальсифікацією чеків та векселів, переданих на інкасацію. Законодавством передбачено право на негайне зупинення функціонування рахунку, якщо встановлено, що службовець відкрив його з метою ухилення від податків. Для захисту інтересів суспільства виконання контрольних функцій покладено і на недержавні комерційні структури, зокрема на фінансово-кредитні установи. Крім того, законодавство Франції зобов'язує фінансових посередників встановлювати особу своїх клієнтів, надавати довідки про третіх осіб, на користь яких здійснюються перерахування, передбачає відповідальність банківського працівника в разі прийняття фальшивого документа. Крім того, у Франції міністри, а також депутати занесені до особливого офіційного списку, оскільки перед вступом на посаду всі вони мають подати звіт про власний матеріальний стан та родичів (до звіту записуються відомості про нерухомість, цінні папери, акції, банківські рахунки). Також ці дані детально перевіряються спеціальною державною комісією і, якщо комісія визнає звіт державного діяча неповним або неправдивим, то до нього можуть бути застосовані найсуворіші санкції. Кримінальне законодавство Франції складає Кримінальний кодекс Франції, де у розділі 5 «Корупційні діяння осіб, які не виконують публічні функції» передбачена відповідальність за активний та пасивний комерційний підкуп (підкуп у приватному секторі) (ст. 445-1 КК). Активний підкуп у приватному секторі визначається як здійснювана безпосередньо або через посередників незаконна пропозиція, обіцянка, надання подарунків, підношень або будь-якої іншої переваги (вигоди) особі, яка не є публічною посадовою особою та яка в рамках професійної або соціальної діяльності займає керівні посади для будь-якої особи або організації для того щоб схилити таку приватну сторону до виконання (підкуп для майбутніх дій або винагорода за вчинене) або невиконання певних дій в рамках його або її повноважень, або завдяки його або її повноваженням, в порушення його або її законних, договірних або професійних обов'язків (активний підкуп) [2]. Зокрема згідно з кримінальним законодавством Франції злочином є дача та отримання хабара особами, що здійснюють у вищезазначеній країні державні повноваження або займають державну чи виборну посаду (статті 433-1 та 432-АА Кримінального Кодексу). Стаття 434-9 згаданого Кодексу встановлює відповідальність за дачу хабара магістрам, третейським суддям, експертам чи будь-яким особам, яким судовою владою доручено виконання функцій примирення та посередництва, а також за отримання ними хабара та підкуп свідка. Законом №2000-595 від 30.06.2000 року внесено зміни до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів, згідно з якими збільшився перелік злочинів у згаданій сфері, зокрема кримінально-караними діяннями вважаються також підкуп іноземної державної посадової особи при проведенні міжнародних комерційних операцій, підкуп посадових осіб Європейського співтовариства, національних посадових осіб іншої держави – члена ЄС або отримання хабара такими особами.

Список бібліографічних посилань

1. Закон про боротьбу з хабарництвом Великобританії (UK Bribery Act) // Legislation.gov.uk. URL: <http://www.legislation.gov.uk/all?title=UK%20Bribery%20Act> (дата звернення: 17.10.2019).
2. Overview of Anti-Bribery Laws. URL: <http://globalcompliancenews.com/download/baker-mckenzie-overview-anti-bribery-laws-emea-2014> (дата звернення: 17.10.2019).

Одержано 24.10.2019

УДК 347(477)(075.8)

Володимир Андрійович КРОЙТОР,

кандидат юридичних наук, професор,

професор кафедри цивільного права та процесу факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-1849-5721>

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПУ ЗМАГАЛЬНОСТІ В ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ

При розробці, прийнятті чинного ГПК України, у тому числі й тих положень, що стосуються основних засад (принципів) господарського процесу, були враховані базові постулати, закладені в міжнародно-правових актах, ратифікованих Україною. Зокрема, чинний ГПК України базується на закріпленні принципів господарського процесу згідно зі ст. 8 Загальної декларації прав людини від 10.12.1948 р., в якій закріплено право кожної людини на ефективне

відновлення в правах компетентними національними судами у випадках порушення її основних прав, наданих їй конституцією та законом. Крім того, ГПК України відображає основні положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод складовою частиною національного законодавства, а також ст. 55 Конституції України, що проголосила захист судом прав і свобод людини і громадянина.

ЄСПЛ неодноразово вживав у своїх прецедентних постановах термін «змагальність». У справі Вермюлен проти Бельгії Європейський суд з прав людини визнав порушенням п. 1 ст. 6 Конвенції, тобто права на справедливий судовий розгляд, те, що заявник не міг через посередництво свого адвоката дати відповідь на виступ заступника генерального прокурора при Касаційному суді, а також сам звернутися до суду під час слухань у Касаційному суді. Суд зазначив, що принцип змагальності означає, що сторони в кримінальному або цивільному процесі мають право ознайомлюватися зі всіма доказами або зауваженнями, що залучені до справи, коментувати їх; це стосується й висновків, зроблених незалежними представниками прокурорської служби, які здійснюють вплив на рішення суду [1, с. 175–177]. У справі Костовський проти Нідерландів Європейський суд підкреслив, що згідно з принципом змагальності судового процесу всі докази мають пред'являтися у присутності обвинуваченого на відкритому слуханні. Я правило, ці права вимагають надання обвинуваченому рівноцінної і належної можливості спростування показань свідка обвинувачення та його допиту [2, с. 203]. У справі Крцмар проти Чеської Республіки було зазначено, що у змагальному процесі будь-яка сторона судового провадження повинна мати можливість ознайомитися з доказами в суді, а також мати можливість висловити свою думку про їх наявність, зміст і достовірність у відповідній формі й у відповідний час, а у разі необхідності – у письмовій формі та заздалегіть [2, с. 35–36]. Виходячи з прецедентної практики Європейського суду з прав людини є логічним висновок про те, що складовою права на справедливий судовий розгляд є принцип змагальності.

Аналіз господарського процесуального законодавства дозволяє виокремити наступні моделі господарського судочинства: 1) змагальну, в підставу якої покладені змагальні засади, при цьому слідчі засади суттєво обмежені, а також; 2) слідчу модель господарського судочинства, яка базується на необмежених повноваженнях суду по збору доказового матеріалу при суттєво обмежених змагальних засадах. Щодо можливості побудови системи судочинства на паритетних засадах, тобто на рівномірному співвідношенні змагальних та слідчих засад, то фактично це неможливо здійснити, а судочинство завжди буде тяжіти чи до змагальної системи, чи до слідчої моделі судочинства. При цьому слід зазначити, що історичний досвід розвитку процесуального законодавства, перш за все вітчизняного, дозволяє зробити висновок про неможливість існування змагальної або слідчої моделі господарського судочинства в ідеальному вигляді. Стаття 129 Конституції України і передбачає у якості однієї з основних засад судочинства змагальність сторін та свободу надання ними своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості. Відповідно ГПК України також закріпив правило про те, що господарське судочинство здійснюється на засадах змагальності сторін (ст. 13). Частина друга цієї статті зазначає, що учасники справи мають рівні права щодо здійснення всіх процесуальних прав та обов'язків, передбачених законом. Маємо зазначити, що для страсбурзьких суддів процесуальна рівність превалює над змагальністю, яка є засобом досягнення паритету можливостей та обізнаності сторін щодо доказових матеріалів цивільної справи [3]. Свідченням того є постанова від 28.08.1991 р. «Брандштеттер проти Австрії» (Brandstetter v. Austria), деякі положення якої звучать так: «Право на змагальне судочинство означає, що ... має бути надано можливість ознайомитися з поданими зауваженнями та доказами, висунутими іншою стороною, і висловитися щодо них. Національне законодавство може забезпечити дотримання цієї вимоги різними методами. Однак незалежно від обраного методу воно має забезпечити, щоб інша сторона була повідомлена про надані зауваження та мала реальну можливість висловитися щодо них» [4].

Справедливість судової влади полягає в доступності правосуддя для всіх членів суспільства, в їх рівності перед законом і судом, а також у можливості участі кожного громадянина у розгляді його справи в суді. У зв'язку з цим констатується той факт, що лише змагальний процес здатний забезпечити належне відправлення правосуддя і лише в рамках змагального процесу особа може належним чином реалізувати своє право на судовий захист, бо принцип змагальності дозволяє громадянину бути активним захисником своїх прав та інтересів у суді [5, с. 7].

Тепер закон виходячи із зафіксованого в ньому положення про те, що господарське судочинство здійснюється на засадах змагальності (частина перша ст. 13 ГПК України покладає обов'язок доказування на сторону: кожна сторона повинна довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог і заперечень, а з суду знято обов'язки збирання доказів і встановлення істини незалежно від наданого сторонами доказового матеріалу. ГПК України дозволяє зробити висновок, що нині весь процес судового розгляду справи здійснюється у формі змагання між сторонами, підставою для якого є протилежність їх матеріально-правових інтересів.

Згідно частини четвертої ст. 13 ГПК України кожна сторона несе ризик настання наслідків, пов'язаних із вчиненням чи невчиненням нею процесуальних дій. Зараз, якщо сторони не надають доказів, це може мати для них негативні наслідки: ухвалене рішення буде ґрунтуватися тільки на тих доказах, що були подані до суду.

Нині важко уявити, ефективно діючу модель судочинства побудовану тільки на засадах змагальності. На теперішній час оптимальне змагальне судочинство, в тому числі і в галузі господарського судочинства, може полягати в тому, що засади змагальності мають у певних випадках доповнені принципом суддівського керівництва.

Судова реформа безумовно, що вірно змінила функцію суду в судовому процесі. Тепер закон виходячи із зафіксованого в ньому положення про те, що господарське судочинство здійснюється на засадах змагальності (частина перша ст. 13 ГПК України покладає обов'язок доказування на сторону: кожна сторона повинна довести ті

обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог і заперечень, а з суду знято обов'язки збирання доказів і встановлення істини незалежно від наданого сторонами доказового матеріалу. Разом з тим, прийняття відповідних нових заходів і вдосконалення існуючих процедур, спрямованих на більш ефективне відправлення правосуддя, повинно прийматись в комплексі і безумовно не погіршувати положення фізичних та юридичних осіб щодо можливостей реалізації ними свого права на судовий захист.

Висновок. Перелік змагальних можливостей сторін і процесуальних повноважень суду (частина п'ята ст. 13 ГПК України) має відображати спробу законодавця зберегти вірний баланс між змагальністю сторін та активністю суду. Такий баланс пронизує весь ГПК України: норми про процесуальну активність сторін (та учасників справи) та суду взаємодіють між собою, доповнюють одна одну. Даний баланс обумовлений нормою, яка визначає завдання цивільного судочинства (ст. 2 ГПК України). Активні процесуальні повноваження суду не слід розглядати як виключення з принципу змагальності. Таке поєднання забезпечує баланс публічно-правових і приватно-правових інтересів в процесі, дійсну реалізацію права на судовий захист, більш ефективно сприяти досягненню основних завдань і мети судочинства.

Список бібліографічних посилань

1. Европейский суд по правам человека. Избранные решения. Т. 1. М. : Норма, 2000. 841 с.
2. Практика Европейского суда по правам людини. Рішення. Коментарі. 2002. № 1.
3. Гомьен Д., Харрис Д., Зваак Л. Европейская Конвенция о правах человека и Европейская социальная хартия. М., 1998. 221 с.
4. Case of Brandstetter v. Austria // European Court of Human Rights: офіц. сайт. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57683> <http://echr.coe.int/echr> (дата звернення: 17.10.2019).
5. Мамницький В. Ю. Принцип змагальності у цивільному судочинстві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 1995. 20 с.

Одержано 22.10.2019

УДК 342.92

Катерина Олегівна КРУТ,

кандидат юридичних наук,

науковий співробітник відділу організації наукової роботи

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-3027-4198>

АКТУАЛЬНІСТЬ ПОСИЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА САМОВІЛЬНЕ ВИПАЛЮВАННЯ РОСЛИННОСТІ АБО ЇЇ ЗАЛИШКІВ

Традиційно восени по всій території України люди починають палити сухе листя та чагарники. Спалювання сухих рослинних залишків стало для наших громадян настільки звичним, що практично не звертається увага на те, якої шкоди ці дії завдають довкіллю, життю та здоров'ю людей. Так само ці дії призводять до забруднення атмосфери, води та ґрунту. Скільки видів тварин та рослин зазнають втрат, скільки пожеж із жахливими наслідками вчиняються на території України – все це є наслідком легковажності, бездумності та безкарності громадян. Більш того, за дії такого характеру передбачена адміністративна відповідальність, проте люди, з низкою правовою культурою взагалі не дізнаються про це.

Дивлячись на останні новини всесвіту, проблема погіршення екологічної ситуації, забруднення навколишнього середовища та природних ресурсів є нагальним питанням на багатьох форумах та конференціях. Цією проблемою занепокоєні вчені, політики, економісти, екологи, громадські активісти, геологи та небайдужі люди. У вересні 2019 року на саміті ООН у Нью Йорку виступила всесвітньо відома молода активістка Грета Тунберг, яка наголосила на гострих кліматичних проблемах та бездіяльності з боку державних органів.

Україна не є виключенням, навпаки за останній час ми бачимо різке погіршення кліматичних умов, неприємний запах у повітрі, смог, та погіршення стану здоров'я у людей. За даними громадських організацій показники рівня оксиду вуглецю (чадний газ) були набагато вищі за норму. Наприклад, за даними СМІ рівень забруднення повітря у місті Києві був вище ніж у Пекіні [1]. Однак, за даними Центральної геофізичної обсерваторії імені Бориса Срезневського стверджують, що концентрація оксиду вуглецю залишалась у своїх звичних параметрах [2]. Важливо звернути увагу на те, що представники державних органів не констатували погіршення екологічної ситуації, наголошуючи на тому, що показники знаходяться в нормі. Це обумовлюється разовими показниками, ані систематичними спостереженнями.

Офіційного державного моніторингу екологічної ситуації в нашій державі поки що немає. Проте є громадські організації та електронні боти, за допомогою яких проводять аналіз повітря у деяких областях (місцевостях) та повідомляють про стан населення.

У міністерстві енергетики та захисту довкілля України заявили, що довіряти громадському моніторингові забруднення повітря не варто, бо дані беруться з несертифікованого в Україні обладнання. Натомість там визнають, що державні заміри робляться ще за радянською методологією та на радянському обладнанні. Активісти зауважують, що громадський моніторинг забруднення повітря покликаний зафіксувати і вказати державі на наявність проблеми. До